

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ПРОБЛЕМИ
СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ
В ЕКОНОМІЦІ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 1(69)

Частина 2

Київ-2019

Головний редактор: Смерічевський Сергій Францович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу Національного авіаційного університету.

Заступник головного редактора: Засанський Володимир В'ячеславович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії Національного авіаційного університету.

Відповідальний секретар: Радченко Ганна Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу Національного авіаційного університету.

Редакційна колегія:

Ареф'єва Олена Володимирівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедрою Економіки повітряного транспорту Національного авіаційного університету.

Дергачова Вікторія Вікторівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Іващенко Алла Іванівна, кандидат економічних наук, доцент, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.

Кривов'язюк Ігор Володимирович, кандидат економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Луцького національного технічного університету.

Окландер Михайло Анатолійович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу Одеського національного політехнічного університету.

Паливода Олена Михайлівна, доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри управління та економіки водного транспорту Державного університету інфраструктури та технологій.

Петровська Світлана Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, декан факультету економіки та бізнес-адміністрування Національного авіаційного університету.

Прохорова Вікторія Володимирівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання Української інженерно-педагогічної академії.

Сохацька Олена Миколаївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного менеджменту та маркетингу Тернопільського національного економічного університету.

Хлобистов Євген Володимирович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри екології Національного університету «Киево-Могилянська академія».

Igor Britchenko, Doctor Habil., Professor of State Higher Vocational School Memorial of Prof. Stanislaw Tarnowski, Poland.

Vladimir Glonti, Doctor of Economic Sciences, Professor, Dean of Faculty of Economics and Business, Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia.

Електронна сторінка видання – www.psaе-jrnl.nau.in.ua

Міжнародний цифровий ідентифікатор журналу:
<https://doi.org/10.32782/2520-2200>

Збірник наукових праць «**Проблеми системного підходу в економіці**»
включено до переліку наукових фахових видань України
в галузі економічних наук (Категорія «Б»)
на підставі Наказу МОН України від 18 грудня 2018 року № 1412.

Наукове видання включено до міжнародних, закордонних,
національних реферативних та наукометричних баз даних:
НБУ ім. В.І. Вернадського, Index Copernicus, Google Scholar,
CiteFactor, OAJSE, Eurasian Scientific Journal Index.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Національного авіаційного університету
на підставі Протоколу № 2 від 20 лютого 2019 року.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 8776, видане Державною реєстраційною службою України 24.05.2004 р.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ**Мельник С.І.**

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ7

Некрасова Л.А., Степаненко М.В.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО АНАЛІЗУ ПРОЕКТІВ РОЗВИТКУ НЕРУХОМОСТІ.....12

Посохов І.М., Іващенко П.О., Жадан Ю.В.НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОБЧИСЛЕННЯ ОПТИМАЛЬНОГО РІВНЯ ФРАНШИЗИ
СТРАХОВИМИ КОМПАНІЯМИ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....19**Смирнова Н.В.**ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ОСОБЛИВОСТІ
І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....26**Сосновська О.О.**

СИСТЕМА ІНФОКОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЗВ'ЯЗКУ.....30

Шира Т.Б.БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: РОЗВИТОК, СУТНІСТЬ, ПІДХОДИ
ТА КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ36**РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ****І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА****Єрмак С.О.**

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОЇ СПРИЙНЯТЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....41

Савастєєва О.М.

МОДЕЛЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....47

Томашук І.В.РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ.....53**ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ****ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА****Андрущенко О.С.**ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ РЕАЛЬНИХ ОПЦІОНІВ (ROV)
ПІД ЧАС ОЦІНЮВАННЯ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧИХ ІННОВАЦІЙ.....61**Лазарева О.В.**

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ.....68

Саєнсус М.А.

ПОНЯТТЯ І КРИТЕРІЇ СТАЛОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ72

**ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА****Дружиніна В.В., Луценко Г.П., Сосновська Ю.Р.**ІНТЕГРАЦІЯ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ
В СУСПІЛЬСТВО: ЗАКОРДОННИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД.....78**ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ****Волохова І.С.**ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ НА ПРИДБАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ
БЮДЖЕТНИМИ УСТАНОВАМИ.....85

Дропа Я.Б., Макаренко У.Б.

СУТНІСТЬ І МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....91

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Kolumbet Olena, Yarmolitska Olha, Yarmolich Olha

PLACE AND ROLE OF ACCOUNTS RECEIVABLE IN THE SYSTEM
OF ENTERPRISE MANAGEMENT: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND DOMESTIC PRACTICE.....99

Кудлаєва Н.В.

ВИЗНАННЯ ТА ОЦІНКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ.....107

Лаговська О.А., Лоскоріх Г.Л.

КЛАСИФІКАЦІЯ ІТ-ПІДПРИЄМСТВ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ.....115

Поздняков Ю.В., Садовенко Ю.П.

ІТЕРАЦІЙНИЙ АЛГОРИТМ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ УСТУПКИ
ПРАВА ВИМОГИ ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ.....120

МАРКЕТИНГ

Гузевська Л.С., Петропавловська С.Є.

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ НЬЮСДЖЕКІНГУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ
НА ОСНОВІ МАРКЕТИНГУ ТЕРИТОРІЙ.....128

Шевченко А.В., Сєлюкова В.О.

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ВЕБ-СТУДІЙ.....133

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ

ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Малахівська Г.В.

МОДЕЛЬ ОЦІНКИ ЛОЯЛЬНОСТІ КЛІЄНТІВ АВІАКОМПАНІЇ.....139

Яремко А.Д.

СТРАТЕГІЧНА І ТАКТИЧНА ПЛАТФОРМИ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ
АНТИКРИЗОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ.....145

УДК 336.22

Волохова І.С.доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів
Одеського національного економічного університету**Volokhova Iryna**

Odessa National Economic University

**ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ
НА ПРИДБАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ БЮДЖЕТНИМИ УСТАНОВАМИ****ESTIMATION OF EFFICIENCY OF THE USE OF FACILITIES
ON ACQUISITION OF CAPITAL ASSETS BUDGETARY ESTABLISHMENTS**

У статті розкрито значення, завдання та джерела інформації для оцінювання ефективності використання коштів на придбання основних фондів бюджетними установами. Приведено розрахунок цілої низки показників оцінювання складу, структури, стану основних фондів, забезпеченості бюджетних установ основними фондами та їхнього використання. Під час вивчення складу, структури, стану основних фондів розраховують коефіцієнт зношення, коефіцієнт поновлення основних фондів, коефіцієнт вибуття основних фондів, зміну рівня прогресивності активної частини основних фондів тощо. Під час оцінювання забезпеченості бюджетних установ основними фондами розраховують фондоозброєність праці, фондооснащеність установи або її підрозділів, фондозабезпеченість споживачів послугами установи. Задля оцінювання використання основних фондів бюджетними установами визначають фондовіддачу, коефіцієнт встановленого обладнання, коефіцієнт використання встановленого та всього наявного обладнання тощо.

Ключові слова: бюджетне фінансування, основні фонди, бюджетні установи, оцінка ефективності, видатки бюджету.

В статье раскрыты значение, задания и источники информации для оценивания эффективности использования средств на приобретение основных фондов бюджетными учреждениями. Предоставлен расчет целого ряда показателей оценивания состава, структуры, состояния основных фондов, обеспеченности бюджетных учреждений основными фондами и их использования. При изучении состава, структуры, состояния основных фондов рассчитывают коэффициент износа, коэффициент возобновления основных фондов, коэффициент выбытия основных фондов, изменение уровня прогрессивности активной части основных фондов и тому подобное. При оценивании обеспеченности бюджетных учреждений основными фондами рассчитывают фондовооруженность труда, фондооснащенность учреждения или его подразделений, фондообеспеченность потребителей услугами учреждения. Для оценивания использования основных фондов бюджетными учреждениями определяют фондоотдачу, коэффициент установленного оборудования, коэффициент использования установленного и всего имеющегося оборудования и тому подобное.

Ключевые слова: бюджетное финансирование, основные фонды, бюджетные учреждения, оценка эффективности, расходы бюджета.

In the article values, tasks and information generators are exposed for the estimation of efficiency of the use of money facilities on acquisition of capital assets budgetary establishments in Ukraine. The calculation of a number of indexes of estimation of composition, structure, state of capital assets is resulted; material well-being of budgetary establishments and their use capital assets. At the study of composition, structures, states of capital assets, use the row of indexes: the coefficient of wear on beginning and end of year, coefficient of proceeding in capital assets, coefficient of leaving of capital assets, expect the change of level progressiveness of active part of capital assets and others like that. At the estimation of material well-being of budgetary establishments capital assets such indexes are used also: armed of labour capital assets, equipped of establishment or its subdivisions by capital assets,

material well-being by the capital assets of users of services of budgetary establishment. For the estimation of the use of capital assets budgetary establishments determine the return of capital assets, coefficient of the set equipment, coefficient of the use of set and all present equipment, extensive load of equipment factor, coefficient of amount of changing of work of equipment and others like that. The basic task of estimation efficiency of the use of money facilities on acquisition of capital assets budgetary establishments consists in the exposure of factors of change of level of the use of capital assets. Among them an important place is occupied by outages, presence of superfluous equipment, breaking up of subdivisions of budgetary establishment. It results in the inefficient distributing between subdivisions of budgetary establishment of capital assets, violation of terms of lead through of major and current repairs et al. The lead through of measures on the removal of their negative influence will be instrumental in the increase of efficiency of the use of capital assets. The noted measures will provide the economy of capital investments, current cost cutting on maintenance of budgetary establishments.

Key words: budgetary financing, capital assets, budgetary establishments, estimation of efficiency, charges of budget.

Постановка проблеми. Умови постійної обмеженості бюджетних ресурсів держави та органів місцевого самоврядування постійно загострюють проблему ефективності виробництва та надання суспільних благ населенню. В Україні виробники суспільних благ представлені бюджетними установами державної та комунальної власності. Нині вони фінансуються відповідно до основного планового фінансового документа, яким є кошторис доходів та видатків за встановленими державними нормами та нормативами. Залишилися незмінними також функції адміністраторів виробництва та надання суспільних благ населенню, а саме управлінь та відділів (департаментів) профільних міністерств. Така складана ієрархія, жорстка підконтрольність та підзвітність нижчих за рівнем органів державної виконавчої влади вищим вимагає значних фінансових ресурсів, витрачання яких на бюрократичний апарат не виправдовується результатами їхньої роботи [2, с. 276]. Ефективність забезпечення населення суспільними благами залишається на незадовільному рівні. Бюджетні установи отримують фінансування, яке спрямовується здебільшого лише на оплату праці та нарахування на неї, а також сплату комунальних послуг. Придбання основних фондів фінансується за залишковим принципом. Перед виробниками суспільних благ та органами влади не поставлені проблеми забезпеченості бюджетних установ основними фондами, їхнього ефективного використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях досить великого кола вітчизняних науковців, таких як І.М. Боярко, В.М. Геєць, Н.А. Дехтяр, О.В. Дейнеко, Т.І. Єфименко, В.П. Кудряшов, Л.В. Лисяк, І.О. Луніна, К.В. Павлюк, Ю.Д. Радіонов, досить ґрунтовно досліджуються проблеми ефективного фінансування окремих галузей невиробничої сфери економіки України, наводиться позитивний зарубіжний досвід, обґрунтовується необхід-

ність повсюдного використання програмно-цільового методу фінансування виробництва суспільних благ, пропонуються конкретні шляхи вдосконалення казначейського обслуговування видатків бюджетів усіх рівнів.

Проте нині не існує чітких методик оцінювання ефективності здійснення видатків з державного та місцевих бюджетів з прив'язкою до мети виробництва та надання суспільних благ, що полягає в досягненні максимального задоволення потреб населення у суспільних благах. Науковці не приділяють увагу дослідженню ефективності витрачання коштів бюджетів усіх рівнів в Україні за економічною класифікацією видатків.

Ми цілком погоджуємося з окремими науковцями в тому, що недостатня ефективність використання фінансів державного сектору економіки як одного з інструментів забезпечення соціально-економічного розвитку насамперед пов'язана з відсутністю науково обґрунтованих підходів до визначення та конкретизації складових, основних факторів формування, методів оцінювання та механізмів підвищення ефективності [1, с. 120].

Метою статті є оцінювання ефективності використання бюджетних коштів на придбання основних фондів бюджетними установами в Україні шляхом аналізування складу, структури, стану основних фондів, забезпеченості бюджетних установ основними фондами та їхнього використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні фонди за своїм призначенням поділяються на виробничі та невиробничі. Основні фонди, що перебувають в розпорядженні бюджетних установ, виступають у формі невиробничих. Від їхньої наявності, стану та використання залежать обсяг та якість суспільних благ. Невиробничі основні фонди не беруть безпосередньої участі у виробництві матеріальних благ, а лише функціонують як предмети тривалого споживання, тому вони поступово

втрачають свою вартість, а їхнє поновлення відбувається за рахунок коштів Державного та місцевих бюджетів.

Основними завданнями оцінювання ефективності використання коштів на придбання основних фондів бюджетними установами є:

- встановлення стану основних фондів на початку та наприкінці звітнього періоду;
- дослідження причин зміни основних фондів за видами;
- дослідження забезпеченості бюджетних установ основними фондами;
- оцінювання правильності та обґрунтованості списання й раціональності використання основних фондів.

Оцінювання складу та структури основних фондів, а також їхніх змін здійснюється з урахуванням ролі кожної групи основних фондів. При цьому, як правило, висока питома вага активної частини основних фондів та подальше її збільшення оцінюються позитивно.

Джерелами інформації для оцінювання ефективності використання коштів на придбання основних фондів бюджетними установами слугують звіт про виконання кошторису доходів та видатків бюджетної установи, звіт про рух основних засобів, акти про списання основних фондів з балансу бюджетної установи, матеріали перевірок, ревізій та інвентаризацій, дані первинного обліку основних засобів тощо.

Оцінювання ефективності використання коштів на придбання основних фондів бюджетними установами, як правило, починають з дослідження їхнього натурально-речовинного змісту. Для цього використовують дані звітності про групування основних фондів, які дають змогу охарактеризувати склад та їхню структуру за звітний період (на початок та кінець року), її зміну.

Під складом основних фондів розуміють їхній матеріально-речовинний зміст, а під їхньою структурою – відсоткове відношення окремих видів основних фондів до їхньої загальної суми. Далі визначають зміну рівня прогресивності активної частини основних фондів. Для цього розраховують питому вагу прогресивних та морально застарілих основних фондів на початок та кінець року.

Дані про зношення основних фондів використовують для узагальненої характеристики стану основних фондів загалом або їх груп зокрема. В процесі оцінювання встановлюють коефіцієнт зношення на початок та кінець року (як відношення суми зношення основних фондів до їх первинної вартості).

Зменшення на кінець року фонду в основних засобах та збільшення відсотка їх зносу

слід вважати негативним фактором технічного та якісного стану основних засобів. Це є сигналом вжиття заходів щодо оновлення основних засобів та вимагає додаткових коштів на придбання та капітальний ремонт.

Для зниження коефіцієнта зносу, отже, поліпшення технічного стану основних засобів необхідно здійснити:

- заміну морально застарілого, непотрібного устаткування на більш нове;
- технічне обслуговування та капітальний ремонт обладнання;
- укомплектування установи кваліфікованими кадрами.

Крім того, для збільшення фонду в основних засобах необхідно провести технічне переозброєння та реконструкцію установи, оскільки вони мають економічні переваги порівняно з їхнім новим будівництвом та розширенням, адже тут не потрібне створення інженерних і транспортних мереж, споруд, а також не потрібна додаткова робоча сила.

З урахуванням специфіки використання та призначення основних засобів по деяких об'єктах знос не нараховується (наприклад, бібліотечні фонди, фонди на консервації та реконструкції, фільмофонди, багаторічні насадження, експонати тваринного світу, музейні та художні цінності).

Одним з факторів, що визначають зміну стану основних фондів, є їхній рух, під яким розуміється надходження протягом року нових та вибуття раніше діючих. Інтенсивність цих процесів вимірюється коефіцієнтами поновлення та вибуття. Порядок розрахунків коефіцієнтів поновлення та вибуття основних фондів наведений у табл. 1.

Під час оцінювання руху основних фондів слід звернути увагу на співвідношення показників їхнього поновлення та вибуття. Перевищення першого над другим означає, що в процесі задоволення потреб в нематеріальних благах переважають екстенсивні методи. Для розширення сфери використання інтенсивних методів господарювання в бюджетних установах необхідно прискорити вибуття основних фондів.

Найбільш повну характеристику поновлення окремих видів основних фондів можна отримати за даними аналізу їхнього вікового складу. З цією метою вони групуються за строками експлуатації.

Успішне виконання завдань бюджетних установ залежить від рівня прогресивності активної частини основних фондів. Надання якісних суспільних благ є можливим лише за використання обладнання, приладів, інструментів та іншої техніки, що відповідають сучасному

Таблиця 1

Порядок розрахунків показників руху основних фондів

Показник руху основних фондів	Розрахунок показників
Коефіцієнт поновлення основних фондів, %	Відношення вартості основних фондів, що надійшли у звітному році, до вартості основних фондів на кінець року.
Коефіцієнт вибуття основних фондів, %	Відношення вартості основних фондів, що вибули у звітному році, до вартості основних фондів на початок року.

Таблиця 2

Порядок розрахунків показників фондоозброєності

Показники фондоозброєності	Розрахунок показників
Фондоозброєність	Відношення вартості всіх основних фондів до загальної кількості працівників.
Фондоозброєність активними основними фондами	Відношення вартості активної частини основних фондів до кількості працівників основного складу.
Технічна фондоозброєність	Відношення вартості обладнання до кількості працівників основного складу.

рівню розвитку науки й техніки. Однак заміна морально застарілих фондів установ здійснюється поступово.

У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність встановлення та виявлення зміни рівня прогресивності їхньої активної частини. Цей рівень характеризується питомою вагою вартості прогресивних або морально застарілих видів технічних засобів в їхній загальній вартості та визначається окремо на початок і кінець року. Також окремо оцінюються джерела надходження основних засобів та причини їхнього вибуття.

В бюджетних установах основні фонди одночасно обслуговують процес виробництва та споживання суспільних благ. Це вимагає розрізняти забезпеченість основними фондами працівників установ, установи загалом та її структурних підрозділів, а також споживачів послуг [3, с. 143]. Для характеристики забезпеченості основних фондів за напрямками їхнього функціонування використовуються такі загальні показники, як фондоозброєність праці, фондооснащеність установи або її підрозділів, фондозабезпеченість споживачів послугами установи. Показники фондоозброєності засобами праці характеризуються вартістю основних фондів в розрахунку на одного працівника (табл. 2).

У зв'язку з індивідуальним характером функцій, що виконують різні типи бюджетних установ або їхні підрозділи, великого значення набуває комплекtnість забезпечення основних фондів з урахуванням специфіки роботи та потреби установ в певних їхніх видах. Для вирішення цього завдання під час оцінювання ефективності використання коштів на придбання основних фондів бюджетними уста-

новами використовують показники фондооснащеності, що визначають рівень технічного забезпечення установ або їхніх підрозділів, які дають змогу порівняти технічні умови, оцінити обґрунтованість розміщення основних фондів по окремих установах. Порівняння фактичної наявності основних фондів зі встановленим переліком дає змогу говорити про характер та повноту укомплектованості приміщень окремими видами основних фондів.

Фондозабезпеченість споживачів суспільних благ визначається їхньою наявністю по окремих групах на певну розрахункову одиницю контингенту. При цьому найбільший інтерес має їхній розрахунок по певних видах основних фондів, а їхнє зіставлення з раціонально необхідними нормами дає можливість визначити ступінь забезпеченості ними установ (наприклад, площа закладу на одиницю контингенту, кількість учнівських місць у школі, число екземплярів книг у бібліотеці відносно кількості населення).

Підвищення ефективності праці робітників бюджетних установ та більш повне задоволення потреб суспільства в суспільних послугах відображаються у зростанні рівня їхньої забезпеченості будівлями, спорудами, обладнанням та іншими основними засобами. Воно безпосередньо пов'язане з постійним поліпшенням стану основних фондів. Однак вирішальною умовою впливу основних фондів на масштаби та якість послуг є ефективність їх використання. Підвищення рівня використання основних фондів сприяє також зближенню термінів їх фізичного та морального зносу, своєчасному технічному переозброєнню установ, що має велике значення.

Узагальнюючим показником ефективності використання всіх функціонуючих основних фондів є фондовіддача, що є відношенням обсягу послуг установ до кінцевих результатів їхньої діяльності [3, с. 144]. Розрахунок показників фондовіддачі в бюджетних установах різних галузей має свої особливості. Вони обумовлені специфікою відображення обсягу послуг (робіт) (кількість ліжко-днів, кількість лікарських відвідувань, кількість учнів, кількість книговидач тощо) та середньорічної вартості основних фондів.

Споживчий характер основних фондів бюджетних установ визначає особливості оцінювання фондовіддачі. Її рівень та зміни свідчать про інтенсивність споживання основних фондів. В умовах зацікавленості суспільства в постійному поліпшенні матеріально-технічної бази установ у підвищенні рівня ефективності її використання показник фондовіддачі застосовується для характеристики доцільної пропорційності між показниками розвитку основних фондів, їхнім використанням та масштабом обслуговування. При цьому враховується, що на фондовіддачу впливають зміна складу основних фондів та рівень споживання їхньої активної частини.

Все наявне обладнання, інструменти та прилади поділяються на встановлене та невстановлене, а встановлене поділяється на працююче та непрацююче (бездіяльне). Таке групування дає змогу під час оцінювання визначати повноту використання їх парку за допомогою системи відповідних показників. Їх можна обчислити за кількістю та вартістю.

Показником, що характеризує готовність обладнання до участі в певному функціональному процесі, є коефіцієнт встановленого обладнання. Він є відношенням зданого в експлуатацію устаткування до наявного.

Зіставлення фактично працюючого устаткування (приладів, апаратів) з переданим в експлуатацію та наявним дає змогу говорити про ступінь його використання. Його результати

характеризуються коефіцієнтом використання встановленого та всього наявного обладнання (табл. 3).

Для подальшого оцінювання ефективності використання коштів на придбання основних фондів бюджетними установами необхідно оцінити використання основних фондів у часі. Для цього розраховують коефіцієнт екстенсивного навантаження, який визначається для одиниці певного виду основних фондів або по групі. В установах, які працюють в декілька змін, розраховують коефіцієнт змінності роботи обладнання. Розраховується він відносно всього наявного парку обладнання, зданого в експлуатацію або фактично працюючого.

Часто в установах не ведеться щоденний облік тривалості роботи окремих видів обладнання та приладів, оскільки немає об'єктивної необхідності їхнього систематичного завантаження. Вони використовуються лише з певною періодичністю, тому для характеристики зайнятості елементів основних фондів у часі доцільно застосовувати угруповання за періодичністю їхнього використання. Задля цього фактично працююче обладнання (прилади, апарати) бюджетної установи варто розподіляти на групи.

Можливість оцінювання інтенсивності роботи обладнання в бюджетних установах обмежується тільки їхніми специфічними унікальними видами. Це пов'язане з тим, що їхнє використання не є головною метою, а підпорядковане режиму споживання окремих видів основних фондів. Визначення якості послуг в одиницю часу залежно від темпів роботи обладнання не завжди є можливим та доцільним. Однак для окремих видів обладнання можуть бути визначені коефіцієнти використання їхньої потужності. Вони характеризують повноту використання технічних можливостей машин, визначаються шляхом зіставлення фактичної продуктивності устаткування за одиницю часу (годину, добу) з аналогічними показниками, зазначеними в технічних паспортах.

Таблиця 3

Порядок розрахунків показників використання основних фондів

Показник використання основних фондів	Розрахунок показників
Коефіцієнт використання встановленого обладнання	Відношення вартості працюючого обладнання до вартості встановленого обладнання.
Коефіцієнт використання наявного обладнання	Відношення вартості працюючого обладнання до вартості наявного обладнання.
Коефіцієнт екстенсивного навантаження	Відношення часу фактичної роботи до базового часу (приймають календарний режим або плановий фонд часу).
Коефіцієнт змінності роботи обладнання	Відношення фактично відпрацьованої кількості машино-змін до максимально можливої кількості машино-змін.

Під час оцінювання виявленого рівня використання окремих видів основних фондів (особливо обладнання, апаратів, приладів) необхідний комплексний, системний підхід. Перш за все до уваги слід взяти ступінь необхідності цього виду обладнання для виконання функцій бюджетної установи. Крім того, враховується доцільність його утримання за низького навантаження в часі та потужності. Під час прийняття рішень із зазначених питань береться до уваги можливість використання різних форм співробітництва з експлуатації дорогого та унікального обладнання між установами.

Основне завдання оцінювання ефективності використання коштів на придбання основних фондів бюджетними установами полягає у виявленні факторів зміни рівня використання основних фондів. Серед них важливе місце посідають простої, наявність зайвого устаткування, роздробленість підрозділів установи, що приводить до нераціонального розподілу між ними основних фондів, порушення термінів проведення капітальних та поточних ремонтів тощо. Вжиття заходів щодо усунення їхнього негативного впливу сприятиме підвищенню ефективності використання основних фондів. Зазначені заходи забезпечать економію капітальних вкладень, зниження поточних витрат на утримання установ, збільшення обсягу та якості суспільних благ, які надаються населенню.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, оцінювання ефективності використання коштів на придбання основних фондів бюджетними

установами включає оцінювання їхнього складу, структури, стану, забезпеченості бюджетних установ основними фондами та використання основних фондів.

Під час вивчення складу, структури, стану основних фондів використовують низку показників, зокрема коефіцієнт зношення на початок та кінець року, коефіцієнт поновлення основних фондів, коефіцієнт вибуття основних фондів, а також розраховують зміну рівня прогресивності активної частини основних фондів тощо.

Під час оцінювання забезпеченості бюджетних установ основними фондами застосовуються також такі показники, як фондоозброєність праці, фондооснащеність установи або її підрозділів, фондозабезпеченість споживачів послугами установи.

Задля оцінювання використання основних фондів бюджетними установами визначають фондовіддачу, коефіцієнт встановленого обладнання, коефіцієнт використання встановленого та всього наявного обладнання, коефіцієнт екстенсивного навантаження, коефіцієнт змінності роботи обладнання тощо.

Розглянуті проблемні питання статті є основою подальших більш ґрунтовних прикладних розробок, пов'язаних з необхідністю вдосконалення адміністрування видаткової частини державного та місцевих бюджетів України; доопрацювання цілої низки законодавчих норм, що створить передумови подальшого системного реформування державних та місцевих фінансів в Україні.

Список використаних джерел:

1. Боярко І.М., Дехтяр Н.А., Дейнека О.В. Ефективність фінансів державного сектору економіки в системі управління соціально-економічним розвитком України : монографія. Суми : Університетська книга, 2012. 165 с.
2. Волохова І.С. Адміністрування видатків територіальних бюджетів та ринкові механізми. *Економічний вісник університету ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди»*. 2012. Вип.18/2. С. 276–282.
3. Волохова І.С. Кошторисне фінансування бюджетних установ : навчальний посібник. Одеса : Атлант, 2012. 252 с.
4. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : монографія. Київ : ДННУ АФУ, 2009. 600 с.
5. Лисяк Л.В., Роменська К.І. Напрями підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. № 3 (156). С. 100–105.
6. Радіонов Ю.Д. Проблема ефективності використання бюджетних коштів. *Фінанси України*. 2011. № 5. С. 47–55.
7. Радіонов Ю.Д. Оцінка ефективності державних видатків. *Економіка України*. 2013. № 12. С. 76–87.